

Sporta stratēģiskā plānošana Latvijā

Signe Luika, *Latvian Academy of Sports Education*

Kopsavilkums. Raksta mērķis ir noteikt valsts sporta stratēģiskās plānošanas ietekmi uz sporta attīstību. Lai sasniegtu šo mērķi, tika veikts literatūras apskats par stratēģisko plānošanu, analizēti normatīvie akti, kas reglamentē sporta stratēģisko plānošanu Latvijā, kā arī izvērtēta sporta statistika. Tiek secināts, ka sporta attīstības stratēģija formulēta atbilstoši starptautiski atzītiem principiem un normām, kā arī stratēģijas realizēšana kopumā notiek izvēlētajā virzienā, bet valsts nenodrošina rezultātu novērtēšanu un kontroli.

Atslēgas vārdi: sports, stratēģiskā plānošana, pamatnostādnes, programma.

I. IEVADS

Pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas Latvijā pārmaiņas piedzīvoja arī sporta nozare. No valsts varas iestāžu totalitārisma sporta nozares vadībā „visa vara” pārgāja sabiedrisko organizāciju rokās. Sporta nozares attīstības plānošanu uzticēja Latvijas Sporta kongresam (2., 3. un 4.kongresam), tas tika sasaukts reizi četros gados, beidzoties olimpiskajam ciklam – vasaras olimpisko spēļu noslēgumā. Vērtējot Sporta kongresu ieguldījumu sporta nozares attīstībā jāsecina, ka pozitīvi ir tas, ka pati sabiedrība vienojās par mērķiem un darbības virzieniem, bet negatīvais – kongresa lēmumi nav normatīvais akts, bet labprātīga vienošanās, kuras neizpildīšanas gadījumā neseko sods, bet tikai nosodījums. Pirmais normatīvais dokuments, kurš reglamentēja sporta nozares darbu, ir Sporta likums, kurš tika pieņemts tikai 2002.gadā, kam 2004.gadā sekoja Latvijas Sporta politikas pamatnostādnes un 2006.gadā - Nacionālā sporta attīstības programma 2006. – 2012.gadam.

Sporta politika ir valdības darba rezultāts vai valdīšanas procesa rezultāts [1].

Stratēģija ir mērķu, uzdevumu un pasākumu strukturēts komplekss reizē ar modeli, kā tos realizēt.

Stratēģiskās plānošanas procesu var raksturot kā sastāvošu no trīs lieliem posmiem:

- 1) Stratēģijas formulēšana;
- 2) Stratēģijas īstenošana;
- 3) Rezultātu novērtēšana un kontrole.

Stratēģijas formulēšanas posms veido stratēģiskās plānošanas pamatu, un tāpēc visas nākamās darbības ir atkarīgas no pirmā posma rezultātiem. Stratēģijas formulēšanas process sastāv no šādām galvenajām daļām:

1. Pašreizējās un nākotnes situācijas analīze, sabiedrības vēlmju izziņāšana, attīstības perspektīvas un draudu izvērtējums;

2. Vīzijas formulēšana;
3. Prioritāšu noteikšana;
4. Uzdevumu definēšana [2].

N.Leiks definē, ka stratēģiski plānot nozīmē apzināt savu pašreizējo stāvokli, vākt informāciju, kas identificē vēlamu nākotni un pieņemt lēmumus, kas to tuvina[3].

Ilgtermiņa stratēģija nepieciešama divu galveno apsvērumu dēļ:

1) Lai šodienas politiskie lēmumi būtu saskaņoti ar valsts ilgtermiņa attīstības mērķiem;

2) Lai sabiedrībā radītu pārliecību un ticību nākotnes izaugsmes iespējām un dzīves kvalitātes uzlabojumam, kas savukārt politikas veidotājiem dotu nopietnu atbalstu visos sabiedrības slāņos, t.i., lai veidotos pilsoniskā saskaņa un sadarbība [2].

Sporta politika ir jāvērtē 5 līdz 10 gadu periodā, jo tikai tā, pirmkārt, ir iespējams sasniegt rezultātu, otrkārt, iespējams identificēt nozīmīgus skaidrojošos faktorus [1].

Latvijas Ministru kabinets 09.10.2001. apstiprināja Politikas plānošanas pamatnostādnes, pēc kurām vadoties tika veikta Latvijas sporta politikas stratēģiskā plānošana. Šis dokuments veido sekojošos politikas plānošanas dokumentus:

- pamatnostādnes;
- programma;
- plāns;
- koncepcija.

Latvijas sporta stratēģisko plānošanu raksturo divi dokumenti: pamatnostādnes un programma.

Pamatnostādnes ir politikas plānošanas dokuments, kurā ir ietverti valdības politikas galvenie pamatprincipi, attīstības mērķi un prioritātes kādā noteiktā jomā. Pamatnostādnes tiek izstrādātas jaunas politikas veidošanai, kā arī gadījumā, ja atbilstošās jomas politika nav skaidri definēta vai apstiprinātā politika tiek būtiski mainīta. Pamatnostādnes ir jāveic ietekmes uz valsts budžetu novērtējums.

Pamatnostādnes ietver arī rīcības virzienus izvirzīto mērķu sasniegšanai un sasniegšanas rādītājus attiecīgās politikas ieviešanas izvērtēšanai. Pamatnostādņu projektā var paredzēt arī rīcības virzienu variantus. Pie rezultātu formulējuma, ja iespējams, iekļauj arī sasniegšanas rādītājus attiecīgās politikas izvērtēšanai.

Programma ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments noteiktā jomā, kas nosaka mērķus, galvenos uzdevumus un sasniedzamos rezultātus šīs jomas attīstībā un kas tiek izstrādāta Ministru kabineta apstiprinātu politikas pamatnostādņu īstenošanai.

Programmas finansējuma plānojumā atsevišķi tiek norādīts programmas pasākumiem izmantojamais esošais valsts budžeta finansējums un papildus nepieciešamais finansējums [4].

II. STRATĒGIJAS FORMULĒŠANA

Lai arī Sporta likums tika apstiprināts 2002.gadā, pirmais sporta politikas plānošanas dokuments „Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2009.gadam” Ministru kabinets apstiprināja 2004.gada 15.septembrī ar rīkojumu Nr. 632. Šis dokuments tika izstrādāts, lai noteiktu ilgtermiņa mērķus un galvenos rīcības virzienus sporta nozares politikā, noteiktu

vienotu valsts politiku sporta jomā, sakārtotu plānošanas sistēmu valstī, padarot to efektīvāku un nostiprinot saikni ar valsts budžeta plānošanu, kā arī veidotu efektīvu politikas izvērtēšanas pārskatu sistēmu.

„Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2009.gadam” ietver:

1. Problēmas, kuru risināšanai nepieciešams īstenot vienotu valdības politiku.
2. Sporta politikas pamatprincipu.
3. Sporta politikas mērķi un apakšmērķi.
4. Sagaidāmos politikas rezultātus.
5. Rīcības virzienus.

Šajā dokumentā ir definēts, ka Latvijas valsts sporta politikas mērķis ir veidot veselā, fiziski un garīgi attīstītas personības [5].

III. STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANA

Lai realizētu „Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2009.gadam” definēto, Ministru kabinets 2006.gada 31.oktobrī ar rīkojumu Nr. 838 apstiprināja „Nacionālo sporta attīstības programmu 2006. – 2012.gadam”. Programmas mērķis ir radīt apstākļus veselā, fiziski un garīgi attīstītas personības veidošanai.

Programmas mērķis sasniedzams, īstenojot četrus apakšmērķus:

1.Nodrošināt, lai katram cilvēkam būtu iespēja nodarboties ar sportu (Sports visiem);

2.Nodrošināt, lai katrs bērns un jauniešs varētu nodarboties ar sportu, nosakot valsts atbildību par bērnu un jauniešu fizisko izglītību, sekmējot jauno sportistu meistarības pilnveidi un nodrošinot visu veidu resursu plānošanu un izmantošanu bērnu un jauniešu sportam (Bērnu un jauniešu sports);

3.Nodrošināt, lai talantīgie sportisti un nacionālo izlašu komandas (t.sk. sporta spēļu komandas) varētu sagatavoties un startēt olimpiskajās spēlēs, pasaules un Eiropas čempionātos (sporta spēļu atlases un finālturnīros) (Augstu sasniegumu sports);

4.Nodrošināt, lai cilvēki ar invaliditāti varētu nodarboties ar sportu atbilstoši viņu vēlmēm un spējām iesaistīties pielāgotās sporta aktivitātēs (Sports cilvēkiem ar invaliditāti).

Programma ietver:

1.Būtiskākos rādītājus programmas izpildes raksturošanai, norādot skaitu gadā:

- fiziskās aktivitātēs iesaistīto personu skaits;
- sagatavoto augstas klases sportistu skaits;
- jaunuzceltie un renovētie sporta objekti;

- sportā iesaistītie cilvēki ar invaliditāti, kas sasnieguši augstvērtīgus rezultātus.

2. Galvenos uzdevumus programmas rezultātu sasniegšanai.

Programmā ir izvirzīti 5 uzdevumi, kuri ir atspoguļoti sekojošās sadaļās:

1. Bērnu un jauniešu sports: normatīvie akti, pētījumi un informācija, sportistu sagatavošanas un sacensību sistēma, veselības aprūpe un sociālās garantijas.

2. Augstu sasniegumu sports: normatīvie akti, pētījumi un informācija, sportistu sagatavošana un sacensību sistēma, veselības aprūpe un sociālās garantijas.

3. Sports visiem: normatīvie akti, pētījumi un informācija, sportistu sagatavošanas un sacensību sistēma.

4. Sports cilvēkiem ar invaliditāti: normatīvie akti, pētījumi un informācija, sportistu sagatavošana un sacensību sistēma, veselības aprūpe un sociālās garantijas, izglītība un tālākizglītība, starptautiskā sadarbība.

5. Sporta bāzes: normatīvie akti, sporta būvju attīstība, institucionālā sistēma.

Katra uzdevuma apakšuzdevumu atspoguļo sekojoši rādītāji:

- rīcības virziens pamatnostādņēs,
- izpildes laiks,
- 2006.gada budžets apakšuzdevuma veikšanai un papildus nepieciešamais finansējums (latos) no 2007. – 2012. gadam,
- atbildīgās/ iesaistītās institūcijas,
- plānotais rezultāts[6].

III. REZULTĀTU NOVĒRTEŠANA UN KONTROLE

Vēloties analizēt Latvijas sporta politikas stratēģisko plānošanu, bija jāaskaras ar problēmu, ka neviena institūcija – ne valstiska, ne nevalstiska - neveic „Nacionālajā sporta attīstības programmā 2006. – 2012.gadam” rādītāju uzskaiti un analīzi. Latvijas Valsts Statistikas pārvaldē vienīgā pieejamā informācija ir par sekojošiem rādītājiem:

- sporta skolotāji vai pasniedzēji;
 - treneri;
 - sporta vadītāji;
 - sporta darbinieki - speciālisti;
 - sporta bāzu objekti [7].
- Informācija ir apkopota tikai par 2006. – 2008.gadu. Statistikas rādītāji atspoguļoti 1.tabulā.

1.TABULA

LATVIJAS VALSTS STATISTIKAS PĀRVALDĒ PIEEJAMĀ INFORMĀCIJA PAR SPORTU KOPŠ 2006.GADA [7]

Indikators	2006	2007	2008
Sporta skolotāji vai pasniedzēji	1929	1896	1715
Treneri	1499	1573	1487
Sporta vadītāji	692	724	702
Sporta darbinieki - speciālisti	4120	4193	3904
Sporta bāzu objekti	2960	3039	3077

Savas darbības veikšanai statistisko informāciju par sportu apkopo arī biedrība „Latvijas Sporta federāciju padome”, bet tikai par sekojošiem rādītājiem:

- sportiskie sasniegumi;
- nodarbojošos skaits attiecīgajā sporta veidā;
- attiecīgajam sporta veidam piešķirtais valsts finansējums [8].

Laika posmā no 2006.gada pētījumus par sporta nozari ir veikušas arī dažādas citas organizācijas.

1. Pētījumu „*Sporta bāzu celtniecības plānošana un attīstība Latvijā*” pēc Izglītības un zinātnes ministrijas Sporta pārvaldes pasūtījuma veica SIA „Corporate and Public Management Consulting Group” 2007.gadā.

2. Pētījumu „*Latvijas iedzīvotāju sportošanas paradumi*” veica Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs „SKDS” 2007.gadā.

3. Pētījumu „*Sporta mārketinga Latvijā*”, konkrēti „*Latvijas sporta veidu tops 2009*”, veica mārketinga aģentūra

„ASAP Promo” sadarbībā ar biedrību „Latvijas Olimpiskā komiteja” Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs „SKDS” 2009.gadā.

4. Pētījumu „*Sporta mārketinga Latvijā 2010*”, konkrēti „*Latvijas sporta veidu TOP 10*”, veica Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs „SKDS”, pēc mārketinga aģentūras „ASAP Promo” pasūtījuma 2010.gadā.

Lai veiktu stratēģiskās plānošanas dokumenta „Nacionālās sporta attīstības programma 2006. – 2012.gadam” pārbaudi, Izglītības un zinātnes ministrija 2009.gadā ir izstrādājusi informatīvo ziņojumu „Starposma informatīvais ziņojums par Nacionālās sporta attīstības programmas 2006. – 2012.gadam izpildi”. Šajā dokumentā ir analizēta Nacionālās sporta attīstības programmas 2006. – 2012.gadam uzdevumu izpilde pa sadaļām 2007. – 2008.gadā. Rezultātu apkopojums apkopātāms 2.tabulā

2. TABULA
NACIONĀLĀS SPORTA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS 2006.–2012.GADAM UZDEVUMU IZPILDE PA SADAĻĀM 2007. UN 2008.GADĀ [9]

Programmas sadaļa	Izpilde norit saskaņā ar programmā noteikto	Ir iespējams izpildīt, bet nepieciešams papildus finansējums	Nav iespējams izpildīt nepiešķirtā finansējuma vai tā samazinājuma dēļ	Kopā
Bērnu un jauniešu sports	19 (63%)	3 (10%)	8 (26%)	30
Augstu sasniegumu sports	20 (86%)	-	3 (13%)	23
Sports visiem	11 (91%)	-	1 (8%)	12
Sports cilvēkiem ar invaliditāti	15 (88%)	-	2 (11%)	17
Sporta bāzes	9 (75%)	-	3 (25%)	12
KOPĀ:	74 (78%)	3 (3%)	17 (18%)	94

Kā redzams 2.tabulā, „Nacionālās sporta attīstības programmā 2006. – 2012.gadam” izvirzītie uzdevumi 2007. – 2008.gadā ir gandrīz pilnībā realizēti.

Ņemot vērā visu iepriekšminēto, var secināt, ka, pirmkārt, sporta stratēģiskā plānošana ir formulēta atbilstoši starptautiskajiem principiem un normām. Otrkārt, stratēģijas realizēšana notiek izvēlētajos virzienos. Treškārt, valsts nenodrošina sporta statistikas rezultātu apkopšanu, novērtēšanu un kontroli.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Houlihan, B. Public Sector Sport Policy: Developing a Framework for Analysis. *International Review for the Sociology of Sport*, 2005, vol 40, p.163-3-185.
2. Krūmiņa, A., Rutkaste, U. Stratēģiskā plānošana Latvijā. *Vadības zinātnes attīstība Latvijā: mūsdienās un nākotnē. Latvijas Universitātes zinātniskie raksti*, 2001, 634.sējums, 191. – 207.lpp.
3. Leiks, N. *Stratēģiskā plānošana*. Rīga, Multineo, 2007. 247 lpp.
4. *Politikas plānošanas pamatnostādnes* [tiešsaiste]. MK akceptējis 2001.gada 9.oktobrī, šobrīd nav spēkā. Rīga : Ministru kabinets [skatīts 22.07.2010.]. Pieejams: <http://www.politika.lv>

5. *Sporta politikas pamatnostādnes 2004. – 2009.gadam* [tiešsaiste]. MK rīkojums Nr.632, 15.09.2004. Rīga : Ministru kabinets [skatīts 21.05.2010.]. Pieejams: www.polsis.mk.gov.lv
 6. *Nacionālā sporta attīstības programma 2006. – 2012.gadam* [tiešsaiste]. MK rīkojums Nr. 838, 31.10.2006. Rīga : Ministru kabinets [skatīts 21.05.2010.]. Pieejams: www.izm.gov.lv
 7. Statistika par sportu. *Latvijas Valsts centrālās statistikas pārvaldes mājas Lapa* [tiešsaiste]. [skatīts 10.10.2010.].Pieejams: www.csb.gov.lv
 8. Federāciju darbības pārskats. Biedrības „Latvijas sporta federāciju padome” mājas lapa [tiešsaiste]. [skatīts 15.10.2010.]. Pieejams: www.lsfpl.lv
 9. *Informatīvais ziņojums „Starposma informatīvais ziņojums par Nacionālās sporta attīstības programmas 2006. – 2012.gadam izpildi”* [tiešsaiste]. Rīga : Izglītības un zinātnes ministrija, 09.07.2009 [skatīts: 21.05.2010.]. Pieejams: www.polsis.mk.gov.lv
- Signe Luika. MBA (year 2006, Turība, School of Business administration). PhD student in Latvian Academy of Sport Education, theme of the dissertation “The Innovative Model of Sport Development in Latvia”. Assistant, Latvian Academy of Sport Education, 333 Brīvības str., Rīga, LV 1006, Latvia, e-mail: signe.luika@lspa.lv

Signe Luika. Strategic Sports Planning in Latvia

Strategic planning is a structured complex of the aims, tasks and activities considered together with the model, how to achieve and implement them. First sport policy planning document „Basic Statement for Sport Policy in the period from 2004 to 2009” of Latvian Cabinet of Ministers was approved confirmed on September 15. The Regulation Nr. 632. This document was worked out to determine long-term aims and main directions of activity in the policy of the field of sports. To carry out activities, defined in this document Latvian Cabinet of Ministers on October 31, 2006 with the Regulation Nr.838 ratified “National Program for Sport development in the period from 2006 to 2012”. These documents characterize strategic sports planning of the Republic of Latvia. The analysis of strategic planning in Latvian sports policy was complicated due to the fact that no institution – either governmental or non-governmental – performs recording and analysis of the indicators of „National Program for Sport development in the period from 2006 to 2012”. The Central Statistical Bureau

of Latvia summarizes statistics only about the count of sports teachers or lecturers, coaches, sports managers, sports employees – specialists, the objects of sports complexes in Latvia. For carrying out its activity statistical information about sports summarized also by the society “Latvian Council of Sports Federations”, but only according to the following indicators: sportive achievements; the number of sportspersons in the corresponding types of sports; government financing allocated to the kinds of sports.

The conclusions:

1. Sports development strategy has been formulated in accordance with internationally recognized principles and norms.
2. In total the implementation of the strategy is performed in the stated direction.
3. The state does not secure the evaluation and control of the results.

Сигне Луйка. Стратегическое планирование спорта в Латвии

Стратегией является структурированный комплекс целей, задач и мероприятий вместе с моделью их реализации.

Первый документ по планированию спортивной политики «Основные положения спортивной политики на 2004 – 2009 гг.» Кабинет министров утвердил 15 сентября 2004 года распоряжением № 632. Этот документ был разработан, чтобы определить долгосрочные цели и главные направления действий политики в области спорта, определить единую государственную политику в области спорта, привести в порядок систему планирования в стране, делая ее более эффективной и укрепляя связь с планированием государственного бюджета, а также, чтобы создать эффективную отчетную систему оценки политики. Чтобы реализовать «Основные положения спортивной политики на 2004 – 2009 гг.», Кабинет министров утвердил распоряжение № 838 от 31 октября 2006 года «Программа национального развития спорта на 2006 – 2012 гг.».

Желая проанализировать стратегическое планирование спортивной политики в Латвии, пришлось столкнуться с проблемой, что ни одна организация – ни государственная, ни негосударственная не проводит учета показателей и анализа «Национальной программы развития спорта на 2006-2012 гг.».

В Латвийском государственном управлении статистики имеется единственная доступная информация по следующим показателям: учителя спорта или преподаватели, тренеры, спортивные руководители, спортивные сотрудники – специалисты, объекты спортивных баз. Для проведения своей деятельности статистическую информацию о спорте обобщает также общество «Совет латвийских федераций спорта», но только по следующим показателям: спортивные достижения; количество занимающихся определенным видом спорта; присужденное государственное финансирование соответствующему виду спорта.

Выводы:

1. Стратегия развития спорта сформулирована в соответствии с международно признанными принципами и нормами.
2. Реализация стратегии продвигается, в общем, в намеченных направлениях.
3. Государство не обеспечивает оценку результатов и контроль.